

KRITISKE ANALYSER

Af Henrik Herløv Lund, økonom – cand.scient. adm.

www.henrikherloevlund.dk

herloevlund@mail.dk

Notat

EU BANKUNION: Godt eller skidt for dansk økonomi?

Medlemskab af EU s bankunion risikerer at flytte vitale beslutninger om danske banker udenfor dansk suverænitet.

Bankerne og finanskrisen.

Som bekendt spillede bankerne en afgørende rolle i finanskrisen. Grådighed og spekulation fra de store banker – navnlig i USA – var den udløsende faktor bag den største økonomiske krise i nyere tid. Og krakket af en af USA s største investeringsbanker, Lehman Brothers, i september 2008 som følge af sådan spekulation regnes da også tidspunktet for finanskrisens udbrudstidspunkt.

Men det som muliggjorde spekulationen var en neoliberalistisk inspireret afregulering af finanssektoren, som fra 80'erne og fremefter afviklede den strammere styring af kapitalbevægelser

og spekulation, som regeringer verden over indførte i 30'erne belært af den centrale rolle finansiell spekulation spillede i datidens store krise.

Der er således god anledning for regeringer og lovgivningsmagt til efter finanskrisen at se på en stramme styring og regulering af finans – og banksektoren for at forebygge og inddæmme nye finansielle kriser.

Også i EU blev det i kølvandet på finanskrisen og den efterfølgende gældskrise tydeligt, at der er behov for en større gennemsigtighed og øget sikkerhed i den europæiske banksektor. Finanskrisens tab forplantede sig fra USA til den europæiske banksektor og herudover har en række større europæiske banker ydet risikable lån ikke mindst til bolig – og ejendomssektoren samt til uforholdsmæssigt gældsatte stater.

Hvad handler bankunionen om?

EU's svar på dette behov for større regulering af og sikkerhed i den europæiske banksektor er forslaget om en EU bankunion.

Bankunionen består kort sagt af 3 elementer:¹

- Et fælles banktilsyn
- En fælles regulering
- En fælles redningsfond

Det fælles banktilsyn skal høre hjemme hos Den Europæiske Centralbank, ECB, i Frankfurt, og har til opgave at føre overordnet tilsyn med samtlige banker i bankunionen og direkte tilsyn med de 130 største finanshuse.

Det omfatter især de største bankkoncerner i EU: Fx spanske "Santander" og "Banco Bilbao (BBVA)", tyske "Deutsche Bank" og "Commerzbank", engelske "Lloyds" og "Barclays", italienske "Intessa" og "Unicredit", skotske "Royal Bank of Scotland", franske "BNP Paribas" og "Societe Generale", belgiske "KBC bank".

Også Danmark og Sverige har sådanne "SIFI'er" – systemisk vigtige finansielle institutioner: "Nordea" og "Danske Bank" hører ligesom "SEB" og "Sweedbank" til blandt EU's 20 største.

Den fælles regulering omfatter en såkaldt *fælles "afviklingsmekanisme"* dvs. fælles EU regler for, hvordan man fra bankunionens start i 2015 håndterer banker med så store problemer, at de er truet på livet og evt. til afvikling af en bank.

¹) Jf. Redder, Hans: Forstå bankunionen, Ritzau, 30. april 2015

Endelig vil der blive oprettet en ”fælles redningsfond”, der stille midler til rådighed for truede banker. Fonden bygges op i gennem en indfasningsperiode, men skal i 2026 skal være på 410 mia. euro i fonde (= 3051 mia. kr.). Redningsfonden finansieres som udgangspunkt af bankernes egne penge.

Konsekvenser af dansk medlemskab.

Bankunionen omfatter kun automatisk eurolandene. Andre EU lande kan tilslutte sig. Det sidste gælder altså for Danmark.²

Hvis Danmark tilslutter sig bankunionen vil udvalgte store danske banker få direkte besøg fra Frankfurt. Det handler nærmere bestemt om: Danske Bank, Nykredit, Nordea, Jyske Bank og Sydbank.

Medlemskab af bankunionen betyder på den ene side, at danske banker får adgang til den fælles redningsfond.

MEN: De vil ikke længere – som under finanskrisen – kunne støttes af den danske stat Som gennem bankpakkerne bl.a. reddede ”Danske Bank”.

OG: At ECB overtager tilsynet betyder også, at beslutningen om evt. at lukke en af de store danske banker ikke længere vil ligge hos det danske finanstilsyn, men hos ECB.³

Et særligt problem i forhold til evt. dansk medlemskab af en EU bankunion er den danske realkredit. I resten af EU er det banker, som står for udlån til boligmarkedet, men i Danmark er det de særlige realkreditinstitutter.

I øjeblikket vurderes realkrediten i Danmark – af det danske Finanstilsyn - som meget sikker, hvilket gør det relativt billigt for realkreditinstitutterne at finansiere deres boliglån.

Hvis vurderingen af realkrediten ændres af et EU tilsyn, kan det pludseligt blive dyrere, hvis et EU banktilsyn stiller krav om større reserver i realkreditinstitutterne.⁴

²) Jf. oven anførte værk.

³) Jf. Østrup, Finn: Bankunion fyldt med ulemper. Politiken 04.05.15

⁴) Jf. Beim, Jakob Hvide og Rasmus Dam Nielsen: Realkredit bremser ja til bankunion. Politiken 01.05.15

Dansen omkring dansk medlemskab.

Skal Danmark så søge medlemskab af EU s bankunion.

Den danske Nationalbankdirektør, Lars Rohde, hører til de argeste tilhængere heraf. Han har fremhævet øget politisk indflydelse og øget sikkerhed om danske banker som de centrale argumenter for et medlemskab.

Lars Rohde har ligefrem fremført, at bliver vi IKKE medlemmer vil den øgede usikkerhed om danske banker koste – op til 50 mia. kr. – i øgede reserver i danske banker og realkreditinstitutter.⁵

Heroverfor er regeringen som udgangspunkt enig i, at det er en god ide, at Danmark tilslutter sig bankunionen, idet regeringen også vurderer, at det giver øget sikkerhed om danske banker. MEN: Danmark skal have sikkerhed for at det særlige danske realkreditsystem kan bestå.⁶

Og regeringen er ikke enig i, at det vil koste 50 mia. kr. at stå udenfor, som Nationalbankdirektøren hævder.⁷

Bankunion godt eller skidt for dansk økonomi?

Om Danmark bør blive medlem af bankunionen må i sidste ende bero på en vurdering af, om det vil være godt eller skidt for dansk økonomi?

Man kan her på den ene side sige, at adgangen til over 3000 mia. kr. i redningsfonden selvfølgelig vil være godt for danske banker, som måtte komme i krise – i hvert fald hvis det er en isoleret dansk eller nordisk bankkrise. Jo større midler, jo større mulighed for at ride vanskelighederne af alt andet lige.⁸

Men pengestrømmen kan naturligvis på den anden side også gå den anden vej. Det spørgsmål har således været rejst, hvorvidt alle tvivlsomme lån er kommet for dagen og blevet afskrevet, som europæiske banker har ydet såvel til private som til gældsatte stater ydet af de europæiske banker?⁹

⁵) Jf. Rohde, Lars: Nej til bankunion vil koste 50 mia. kr. Berlingske 19.01.15

⁶) Jf. Beim, Jakob Hvide og Rasmus Dam Nielsen: Oven anførte værk.

⁷) Brandstrup, Mads. Sass: Intet belæg for Rohdes milliardregning, Børsen 20.01.15

⁸) Jf. Beim, Jakob Hvide og Rasmus Dam Nielsen: Realkredit bremser ja til bankunion. Politiken 01.05.15

⁹) Jf. Østrup, Finn: 4 grunde til at blive ude af bankunionen. 04.05.14, Berlingske

Hvis ikke, kan den finansielle sektor i EU risikere store tab i tilfælde af en ny finansiel krise? I så tilfælde kan danske banker komme til at betale for at redde usunde central og sydeuropæiske banker.¹⁰

Et andet problem er, at med medlemskab af bankunionen vil danske pengeinstitutter ikke længere kunne støttes af den danske stat, hvis de kommer i vanskeligheder. Man kan som udgangspunkt vel kun være enige i, at bankerne i første omgang selv skal betale for hjælp til nødlidende banker – selvom man nok må påregne, at udgifterne hertil vil blive søgt overvæltet på kunderne.

Men selv om det må vurderes som rigtigt, at bankerne som udgangspunkt selv betaler for bankhjælp, bør der være mulighed for at den danske stat kan gribe ind, hvis danske samfundsøkonomiske interesser står på spil. Det må her erindres, at det i finanskrisen i Danmark var den danske stat som måtte holde den finansielle sektor oppe. Ligesom det også var tilfældet i en række andre EU - lande, fx Storbritannien, hvor regeringen ligefrem måtte overtage engelske banker.

Og hvis en af de større danske banker er alvorligt truet – således som det jo faktisk var tilfældet med danske bank i finanskrisen første stormvejr – kan det få så voldsomme samfundsøkonomiske konsekvenser¹¹, at statslige indgreb ikke bør være udelukket, fx i form af offentlig overtagelse af banken.

Hvad giver størst dansk indflydelse?

En sidste, men nok så væsentligt aspekt af problematikken vedrører indflydelse på banksektoren. Her er det jo rigtigt, at Danmark ved at være medlem af bankunion får indflydelse på de fælles retningslinjer og på brugen af redningsfonden, selvom man måske nok ikke skal overvurdere omfanget af den specifikke danske indflydelse.

Men et problem er til gengæld, at det med dansk medlemskab af bankunionen alene vil være op til det fælles banktilsyn og afviklings-instansen, hvorvidt fx Danske Bank skal afvikles eller videreføres?

Og selv om ECB sikkert vil tage danske interesser i betragtning, er det fx i tilfælde af en større europæisk finansiel krise, der måtte omfatte store tyske og/eller franske og britiske banker, ikke sikkert, at hensynet til danske banker og danske økonomiske interesser vil stå i første række.

¹⁰⁾ Jf. Beim, Jakob Hvide: Det får Danmark ud af bankunionen. Politiken 30.09.15

¹¹⁾ Jf. Finn Østrup, oven anførte værk.

Det kan derfor blive problematisk for det danske samfund, at medlemskab af bankunionen flytter beslutninger om danske banker udenfor dansk suverænitet.

Regeringen har afvist, at medlemskab af bankunionen juridisk set kræver folkeafstemning¹², men økonomisk kan det få så vidtrækkende konsekvenser, at det burde være rimeligt, at den danske befolkning derfor spørges herom.

¹² ¹²) Jf. Redder, Hans: Forstå bankunionen, Ritzau, 30. april 2015